

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rozvody za raného Čosŏnu

Divorces in early Chosŏn

OLMOUC 2023 Lucie Novotná

vedoucí bakalářské práce: Petra Lee, MA

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne 29.6.

Podpis:

Anotace

Název:	Rozvody za raného Čosōnu
Autorka:	Lucie Novotná
Vedoucí práce:	Petra Lee, MA
Jazyk:	čeština
Počet stran:	37
Počet zdrojů:	26
Klíčová slova:	Raný Čosōn, manželství, rozvody, Korea, společnost

Bakalářská práce se zaměřuje na rozvody v raném období království Čosōn. První kapitoly práce shrnují vývoj postavení žen ve společnosti od nejstarších států po rané období království Čosōn. Dále se zaměřuji především na změny v postavení žen ve společnosti a jejich příčiny. Jelikož se v práci budu zabývat rozvody, je důležité také zmínit manželství a manželské tradice, jež se vlivem neokonfucianismu postupně měnily. V poslední části se zabývám právě samotnými rozvody, a v neposlední řadě, postavením rozvedených žen a vdov.

Abstract

Title:	Divorces in early Chosŏn
Author:	Lucie Novotná
Supervisor:	Petra Lee, MA
Number of pages:	37
Number of used sources:	26
Keywords:	Early Chosŏn, marriage, divorces, Korea, society

The bachelor thesis focuses on divorce in the early period of the Chosŏn kingdom. The first chapters of the thesis summarize the development of women's status in society from the earliest states to the early period of the Chosŏn kingdom. I then focus primarily on the changes in women's status in society and their causes. Since I will be dealing with divorce in this thesis, it is also important to mention marriage and marriage traditions that changed gradually due to the influence of Neo-Confucianism. In the last section I will deal with divorce itself, and last but not least, the status of divorced women and widows.

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat Petře Lee, MA, za její vedení, cenné rady a trpělivost.

Obsah

Úvod	8
1. Počátky států na Korejském poloostrově.....	9
1.1. Postavení žen	10
2. Tři království a Sjednocená Silla	10
2.1 Tři království	10
2.1.1. Náboženství	10
2.1.2. Postavení žen ve společnosti	12
2.2. Sjednocená Silla (통일신라).....	15
2.2.1. Postavení žen ve společnosti	16
3. Království Korjŏ (고려)	16
3.1. Náboženství	16
3.2. Manželství, dědictví a rozvody.....	17
3.3. Situace v Číně a pád království Korjŏ	19
4. Rané období království Čosŏn	19
4.1. Vzrůst vlivu neokonfucianismu	20
4.2. Postavení žen.....	21
4.3. Manželství.....	23
4.4. Dědictví a obřady k uctění předků	24
5. Rozvody raného Čosŏnu	25
5.1. Sedm důvodů pro rozvod	27
5.2. Tři podmínky pro zamítnutí rozvodu	30
5.3. Nucené rozvody (kor. ūidžŏl, 의절)	30
5.4. Postavení rozvedených žen a vdov	31
Závěr.....	32
Bibliografie.....	34

Ediční poznámka

V celé práci používám při překladu korejštiny klasickou českou vědeckou transkripci a v případě čínských slov požívám oficiální českou transkripci.

Úvod

V bakalářské práci se budu zabývat rozvody v raném období království Čosŏn. Rané období Čosŏnu, trvající od založení státu roku 1392 do roku 1598, bylo významnou érou, jež se vyznačovala politickými a kulturními změnami. Sílicí vliv neokonfucianismu formoval společenskou a kulturní podobu státu. Bylo prosazováno morální vedení, jiné náboženské systémy byly postupně upozaďovány. Docházelo i k přeměně tradičních rodinných zvyklostí. Postavení žen ve společnosti a v rodině se v tomto období zhoršilo v důsledku patriarchální povahy společnosti a vlivu neokonfuciánských myšlenek. Tato práce se zaměřuje na rozvody zástupců vyšších společenských tříd v prvních staletích království Čosŏn, jež nám mohou poskytnout cenné informace o fungování tehdejší společnosti a postavení žen.

V první části práce se pokusím shrnout postavení žen ve státech předcházejících Čosŏnu, jež se vyskytovaly na Korejském poloostrově, od prvních státních útvarů přes státy Tři království, Sjednocenou Sillu až po Korjŏ. To nám pomůže vytvořit si obraz o společnosti v předchozích dynastiích, na které království Čosŏn navazuje a pochopit tak postupné formování společnosti v širších souvislostech. Následně pokračuji úvodem do období raného Čosŏnu, kde se zaměřuji na společenské změny, jež ovlivnily funkci žen ve společnosti, přeměnu ženské role v rodině a postupné zvyšování nerovnosti mezi mužem a ženou.

Hlavním cílem této bakalářské práce je nastínit problematiku rozvodů, jejich dopad na život a postavení žen ve společnosti. Dále se budu snažit zjistit, jaká měly ženy ohledně rozvodů práva, jaké mohly být důvody pro ukončení manželství a za jakých okolností k rozvodu nebylo svoleno. V této části práce se budu opírat o překlady análů království Čosŏn zachycující životy panovníků království. Na závěr se ještě zmíním o nelehké situaci, které musely čelit vdovy nebo rozvedené ženy, jelikož pro ně ve formující se striktně patriarchální společnosti nebylo místo.

1. Počátky států na Korejském poloostrově

Na Korejském poloostrově se za doby bronzové začaly tvořit větší politicky strukturovaná společenství. Jejich předchůdci byly drobné městské státy, jejichž obyvatelstvo se zabývalo převážně zemědělstvím. Kolem nich se pak s nástupem intenzivnějšího používání bronzových nástrojů a vzniku vyspělejších politických struktur začaly vytvářet významnější společenství, jmenovitě to bylo Pujö (부여), Jemäk (예맥), Ko Čosön (고조선), Imdun (임둔), Činbön (진변) a Čin (진국). Ve 4. století před naším letopočtem byla jejich existence známa i v Číně. Nejvyspělejším uskupením byl Ko Čosön, který pokrýval území povodí řek Liao-che a Tädong (대동).¹

Mytologický vznik Ko Čosönu datujeme do roku 2333 př. n. l. Za zakladatele se považuje Tangun (단군). Král stojící v čele zastával politickou i náboženskou funkci. Stupňující se tlak čínského státu Jen mohl za to, že moc království začala postupně upadat. Na jeho místě vznikl roku 1122 př. n. l. stát Kidža Čosön (기자조선). Zakladatelem byl čínský vzdělanec Kidža.² Později se ale začali na východ tlačit čínští uprchlíci a jeden z nich generál Ůman (위만) se zmocnil kontroly nad Kidža Čosönem a založil stát Ůman Čosön (위만조선). Ten u moci dlouho nezůstal a na jeho místě vznikly čtyři chanské komandérie (한사군) spravované čínskou dynastií: Nangnang (낙랑), Hjöndo (현도), Imdun (임둔), Činbön (진변).³ Rozkládaly se na severu Korejského poloostrova a jejich přítomnost vedla k šíření vyspělé čínské kultury do okolních států.⁴ V jižní části poloostrova se nacházely tři korejské kmeny: Mahan (마한), Pjönhan (변한) a Činhan (진한), souhrnně nazývány jako Samhan (삼한). V jejich čele stál kmenový náčelník a obyvatelstvo se živilo převážně zemědělstvím.⁵

¹ Eckert, Carter J., Marta Bušková, Štěpánka Horáková, and Miriam Löwensteinová. 2009. *Dějiny Koreje*. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, str. 12-14.

² Park, Jong-ki, and Chonggi Pak. 2017. "The Characteristics And Origins Of Koryö's Pluralist Society". In *Korean Studies*, 200-220. University of Hawai'i Press. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/44508445>, str. 218-219.

³ Seth, Michael J. 2016. *A Concise History Of Premodern Korea: From Antiquity Through The Nineteenth Century*. 2nd ed. Lanham: Rowman & Littlefield, str. 18.

⁴ Eckert, Carter J., *Dějiny Koreje*, str. 15-16.

⁵ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 21-22.

1.1. Postavení žen

Detailních informací ohledně rozvodů nebo postavení žen v těchto státech moc není. Ohledně manželských vztahů, se ale předpokládá, že ženy v království Ko Čosön byly trestány za nevěru. Pokud nevěrná žena nebyla potrestána státní autoritou, čekal ji trest ze strany manžela nebo rodiny, navíc musela čelit soudu společnosti. Z toho můžeme usoudit, že ženy a muži měli rozdílné společenské postavení.⁶ V Puju čekal ženu za nevěru dokonce trest smrti, jelikož nevěra byla chápána jako porušení patriarchálního systému tehdejší společnosti.⁷

2. Tři království a Sjednocená Silla

2.1 Tři království

Kogurjō (고구려), Päkče (백제) a Silla (신라), souhrnně nazývány Tři království (삼국), byly rozvinuté státy rozprostírající se na území Korejského poloostrova a jižního Mandžuska. Avšak ne celé území bylo tvořeno jen těmito státy. V Mandžusku se nacházel stát Pujō, to ale podle roku 494 Kogurju. Do roku 562 se zde také vyskytoval stát Kaja (가야), který si podrobila mocnější Silla.⁸

Kogurjō založil roku 37 př. n. l. Čumong. (주몽) kolem řeky Ja-lu (kor. Amnok 압록) a jejího přítoku Tchung'ia.⁹ Podle historických pramenů však můžeme datovat stáří Kogurja ještě před jeho mytologický vznik. V oblasti Mahanu (마한) vzniklo roku 18 př. n. l. Päkče. Podle tradice byl jeho zakladatelem syn Čumonga Ondžo (온조). Na jihovýchodě Korejského poloostrova pak roku 57 př. n. l. vznikl stát Silla. Podle mýtu Sillu založil Pak Hjökköse (박혁거세), který se stal prvním králem.¹⁰

2.1.1. Náboženství

Tři království byla prvními státy na poloostrově, které přijaly buddhismus jako státní náboženství. Do té doby se zde vyskytovala stará „korejská náboženství“¹¹ se svými lokální-

⁶ Han, Jonghwa. 2017. “Kodäsahöüi honingwa kanüme dähan čhöböl” [고대사회의 혼인과 간음에 대한 처벌]. Marriage and Punishment for Adultery in Ancient Korean History. In *Korean Association Of Women's History*, 119-138. doi:10.22511/women..27.201712.119, str. 126.

⁷ Tamtéž, str. 127.

⁸ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 27-28.

⁹ Eckert, Carter J., *Dějiny Koreje*, str. 16.

¹⁰ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 28-29.

¹¹ Tím je myšleno například animismus a totemismus.

mi božstvy propletená s šamanismem. S probíhající rivalitou mezi státy mělo přijetí buddhismu pozvednout vliv Kogurja. Na žádost krále roku 372 do Kogurja dorazila z Číny mise v čele s buddhistickým mnichem jménem Sundo (순도).¹² Přinesl s sebou buddhistické spisy, podobizny Buddha a začaly se stavět první buddhistické kláštery.¹³ Päkče jako druhé přijalo buddhistickou doktrínu jako státní ideologii, stalo se tak roku 384. Silla se z počátku vyvíjela v izolaci kvůli její geografické poloze a její kontakt s Čínou byl omezený. Většího kontaktu se dočkala až po pohlcení státu Kaja, což jí umožnilo přístup k přístavům na řece Nakdong (낙동).¹⁴ Proto se buddhismus oficiálně ujal v Sille až roku 527.¹⁵

Kogurjský král Sosurim (소수림왕, vl. 371-84) nechal, po vzoru čínské dynastie Chan, vybudovat konfuciánskou akademii, která zajistila učence potřebné pro vedení státu podle čínského vzoru opírající se o konfuciánské učení a hodnoty. Ve stejném období začal být konfucianismus znám v Päkče. Již za vlády krále Koi (고이왕, vl. 234-86) měli vysocí úředníci a ministři konfuciánské vzdělání. V Sille konfucianismus fungoval jako prostředek vlády propojený s buddhismem.¹⁶ Pro výchovu potomků z prominentních rodin vznikla instituce budovaná na náboženských a etických základech. *Hwarang* (화랑) byla vytvořena roku 576 a vychovávala mladé muže z aristokratických rodin v budoucí vůdce státu. Jejich učení mělo kořeny v korejském náboženství, buddhismu a konfucianismu.¹⁷ Předchůdcem *hwarangů* byl dívčí spolek *wŏnhwa* (원화). Dívky byly do spolku vybírány panovníkem a měly za úkol účastnit se státních obřadů. Kvůli neshodám mezi dívkami ale spolek zanikl a jejich povinnosti byly svěřeny *hwarangům*.¹⁸ Instituce učila mládež synovské oddanosti, respektu, loajalitu a věrnosti. *Hwarangové* se řídili pravidly konfuciánské a buddhistické etiky, která vytvořil mnich Wŏngwang (원광) po návratu z Číny roku 600.

¹² Werner, Karel. 2002. *Náboženské Tradice Asie: Od Indie Po Japonsko*. Brno: Masarykova univerzita, str. 350.

¹³ Irjŏn, Marek Zemánek, and Miriam Löwensteinová. 2012. *Samguk Jusa: Nepominutelné Události Tří Království*. Praha: Lidové noviny, str. 19.

¹⁴ Kang, Jae-eun, and Suzanne Lee. 2006. *The Land Of Scholars: Two Thousand Years Of Korean Confucianism*. Korea: Hangilsa Publishing, str. 45-46.

¹⁵ Irjŏn, Marek Zemánek, and Miriam Löwensteinová, *Samguk Jusa*, str. 21-22.

¹⁶ Kang, Jae-eun, and Suzanne Lee, *The Land Of Scholars*, str. 37-47.

¹⁷ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 41.

¹⁸ Miller, Barbara Diane, ed. 1993. *Sex And Gender Hierarchies*. New York: Cambridge University Press, str. 307-308.

Pravidla byla následující: věrně sloužit svému králi, poslouchat své rodiče, s přáteli jednat čestně, nikdy neustoupit z boje a vybírat, komu vzít život.¹⁹

2.1.2. Postavení žen ve společnosti

Společnost raného Kogurja se vyznačovala silnými vazbami mezi mužskými příbuznými, hlavně mezi bratry. Dokazuje to i skutečnost, že byl zpočátku trůn předáván od staršího bratra bratru mladšímu.²⁰ Díky těmto vazbám se v Kogurju ujala tradice levirátních manželství. Levirát je sňatek, kdy se vdova provdá za bratra svého zesnulého manžela.²¹ Podle čínských pramenů byl tento druh sňatku praktikován i v Kogurju a Puju. Levirát byl původně praktikován severoasijskými kmeny, se kterými byly korejské státy v kontaktu.²² Příkladem takového sňatku je znovuprovádání vdovy po králi Kogukčchŏnovi (고국전왕, vl. 179-97). Královna U (왕후 우씨) po smrti krále uzavřela nový sňatek s jeho mladším bratrem, budoucím králem Sansangem (산상왕), který po smrti bratra soupeřil o trůn se svým dalším sourozencem. Z hlediska konfucianismu by byl akt tohoto sňatku považován za společensky nepřipustný. I přes to byl Sansang podporován v boji o trůn nejen svými bratry ale i obyvateli města. Za jeho vlády také dochází ke změně následnictví na královský trůn, a to z otce na syna, tím klesá důležitost mladších sourozenců a potřeba levirátního sňatku v královské rodině upadá.²³

Sŏokče (서옥제) byl další svatební zvyk přenesený do Kogurja, praktikován byl v raném období státu. Tradice spočívala v tom, že se po domluvení sňatku za dům nevěsty postavil přístavek pro zete. Ten ve večer svatebního obřadu setrvává se svojí ženou v přístavku, ale musí se dožadovat svolení rodičů nevěsty. Zároveň jsou z jeho domu posílány dary pro její rodinu. Obvykle muž v přístavku pobýval se svojí ženou, dokud neporodila syna a pak se i s ní vrátil do svého rodného domu, což bylo faktickým završením sňatku a tím pádem se žena stává součástí jeho rodiny. V případě zrušení manželství bylo jednodušší ho dosáhnout ještě před narozením potomka, kdy nebyl sňatek považován za

¹⁹ Kang, Jae-eun, and Suzanne Lee, *The Land Of Scholars*, str. 47-48.

²⁰ Noh, Taedon, and John Huston. 2014. *Korea's Ancient Koguryŏ Kingdom: A Socio-Political History*. Leiden: Brill, str. 151-152.

²¹ Noh, Taedon, and John Huston, *Korea's Ancient Koguryŏ Kingdom*, str. 127.

²² Noh, Taedon, and John Huston, *Korea's Ancient Koguryŏ Kingdom*, str. 164.

²³ Noh, Taedon, and John Huston, *Korea's Ancient Koguryŏ Kingdom*, str. 127-137.

úplný. Ohledně manželství v Puju se dozvídáme i to, že žena mohla být potrestána vyhoštěním z manželovy rodiny za porušení manželských zvyků a pravidel etiky.^{24,25}

Společenské postavení žen v Päkče bylo nižší než v Sille, ale podobné tomu v Kogurju.²⁶ Důvodem mohlo být rané přijetí buddhismu a šíření konfucianismu ve snáhách o stabilizaci státu. Společnost se postupně zaměřovala na muže a v době vlády krále Murjōnga (무령왕, vl. 501-523) byla role žen ještě více omezena. Znovu mohlo být na vině aktivní přijímání konfucianismu a s tím spojené změny ve společnosti.²⁷

Aristokratická společnost Silly byla rozdělena podle *systemu kostí* (골품제) na svatou kost (성골) a pravou kost (진골). Ze svaté kosti se vybíral nástupce na trůn a z pravé kosti pocházela aristokratická elita, která zastávala nejvyšší úřady. Po vymření královského rodu se králové vybírali z pravé kosti.²⁸ V Sille se na trůnu kromě mužských panovníků objevovaly i ženy. Neoficiálně mohly královny v určitých situacích vládnout ve funkci regentky za své manžele nebo mladé syny. Pokud král zemřel bez mužského potomka bylo právo k následnictví na trůn předáno ženě. V dějinách Koreje víme o existenci tří královen, dvě vládly v království Silla a jedna na sklonku období Sjednocené Silly. První královnou na trůnu byla Sōndök (선덕왕, vl. 632-47). Za její vlády se Silla nacházela v nelehké situaci, kdy se proti ní spojilo Kogurjō a Päkče. V reakci na to si Sōndök vyžádala vojenskou pomoc čínské dynastie Tchang, avšak odmítla její větší angažovanost a prosazení čínského vlivu. I za druhé královny Čindök (진덕왕, vl. 647-54) udržovala Silla dobré vztahy s čínskou dynastií a přejímala její kulturu. Jejím nástupcem se stal král Mujöl (무열왕, vl. 654-61), který se významně podílel na sjednocení států Tří království. Vláda jediné královny sjednocené Silly Činsōng (진성왕, vl. 887-97) se nesla ve znamení úpadku.²⁹ Země se potýkala s přírodními katastrofami, po kterých následovaly vzpoury venkovského obyvatelstva i z řad aristokracie. Činsōng byla nezkušená a neschopná uklidnit situaci ve státě,

²⁴ Žena mohla být vyhoštěna například kvůli nevěře nebo žárlivosti.

²⁵ Noh, Taedon, and John Huston, *Korea's Ancient Koguryō Kingdom*, str. 137-140.

²⁶ Chung, Jae-yun. 2015. "Myrjōngwangbi čisōgūl tchonghābon Päkče jōsōngūi čiu" [무녕왕비 지식을 통해본 백제 여성의 지위]. A Study On The Women's Status In The Baekje Dynasty Through The Epigraph Of Queen Munyong. In *Historical Studies Of Ancient And Medieval China*, 397-429. doi: 10.15840/amch.2016..42.009, str. 398.

²⁷ Tamtéž, str. 425.

²⁸ Eckert, Carter J., *Dějiny Koreje*, str. 29.

²⁹ Jay, Jennifer W. 1996. "'Kingdoms Of Women' In Tang China". In *Journal Of The American Oriental Society*, vol. 116. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/605697>, str. 226-227.

což vedlo k její abdikaci roku 897, kdy postoupila trůn svému synovci, který vládl jako král Hjogong (효공왕).³⁰

Královně Söndök a Čindök se vlády ujaly v dospělosti na rozdíl od Činsöng, která nastoupila na trůn mladá po tom, co její bratr král Čönggang (정강왕, vl. 886-7) po roce vlády zemřel a její synovec, tedy král Hjogong, byl moc mladý na to, aby vládl. Ani jedna z královen se neprovdala, neměly tedy své přímé nástupce. Královna Činsöng, podle některých pramenů, udržovala intimní vztah se svým strýcem Ůhongem (위흥), jemuž byla velice oddaná a po jeho náhlé smrti roku 888 mu darovala posmrtný titul krále.³¹ Možné důvody, proč královny neměly chotě nebo se o nich historické prameny nezmiňují jsou podle McBrida, za prvé, královny měly manžele, kteří ale pocházeli ze stejného rodu³², tudíž byli blízcí příbuzní, a tato skutečnost by vyvolala rozruch u čtenářů z Číny, jelikož Čína uznávala konfuciánskou etiku a sňatky mezi blízkou rodinou pro ně byly nemyslitelné.³³ Za druhé, královny se rozhodly zůstat bez manžela a potomků, aby předešly bojům o moc mezi elitou.³⁴

Společenské postavení v Sille bylo důležitější než pohlaví. Ženy měly relativně vysoké postavení ve společnosti. V případě, že muž nastoupil do armády, žena převzala zodpovědnost za finance a chod domácnosti. Dědictví se dědilo spravedlivě mezi ženské a mužské potomstvo.³⁵ Sňatky v Sille byly brány jako spojení dvou rodin. Rodiče měli právo vybrat vhodného partnera, navíc jimi musel být sňatek schválen. Obvykle docházelo ke spojení členů jednoho klanu, což bylo zásadní k udržení systému kostí. Svobodné sňatky byly spíše výsadou prostého obyvatelstva.³⁶ Ve společnosti docházelo i k rozvodům, neby-

³⁰ McBride II, Richard D. 2020. "Blaming The Victim: Reconsidering Queen Chinsöng And The Decline Of Silla". *The Dongguk Historical Society*, vol. 69. doi:10.22912/dgsh.2020..69.603, str. 616-634.

³¹ Tamtéž, str. 618.

³² Pocházeli z rodu Kim.

³³ To autor vidí jako možný důvod, proč se o manželech nezmiňuje Kim Pusik (김부식, 1075-1151), autor kroniky Tří království Samguk Sagi (삼국사기). McBride II, Richard D, "Blaming The Victim: Reconsidering Queen Chinsöng And The Decline Of Silla", str. 621.

³⁴ McBride II, Richard D, "Blaming The Victim: Reconsidering Queen Chinsöng And The Decline Of Silla", str. 616-621.

³⁵ BUNAEVA, Nataliia Andreevna a Aiuna Aleksandrovna ORSOEVA. Transformation of a female gender identity in South Korea. *SHS Web of Conferences: 14th Session of Euro-Asian Law Congress "The value of law" 2021* [online]. 09.02.2022, (134), 1-8 [cit. 2023-05-18]. ISSN 2261-2424. Dostupné z: doi:10.1051/shsconf/202213400163, str. 1.

³⁶ Connor, Mary E., ed. 2009. *Asia In Focus: The Koreas*. Santa Barbara: ABC-CLIO, str. 195.

ly četné a muž se nemohl nechat rozvést, pokud nedošlo ke zplození mužského potomka. Nebylo ale neobvyklé, že se rozvedené ženy znovu vdaly.³⁷

2.2. Sjednocená Silla (통일신라)

Situace na Korejském poloostrově v druhé polovině 7. století byla značně neklidná. Kogurjō se zmítalo v bojích s čínskými dynastiemi. Království Päkče podnikalo výboje do Silly, která se na obranu spojila s čínskou dynastií Tchang a společně zaútočily na Päkče. Po porážce roku 660 přešlo Päkče pod kontrolu čínské dynastie. Následně spojená vojska čínské dynastie a Silly dobyla oslabené Kogurjō.³⁸ Čína ale chtěla ovládat nejen nové získané území, ale i Sillu. Silla ovšem nebyla ochotna takovouto změnu přijmout. Sillský král Munmu (문무왕) vytlačil Tchangy nejdřív z Päkče (671) a následně z Kogurja (676). Sjednocením států Tři království pod vedením Silly vznikla Sjednocená Silla.³⁹

Sjednocená Silla se rozvíjela po vzoru tchangské Číny. Roku 682 byla založena vzdělávací instituce Kukhak (국학), kde synové z aristokratických rodin studovali čínské spisy. Panovníci využívali k upevnění moci konfucianismus, ale i přes to byla Silla silně buddhistickým státem.⁴⁰ V 7. století se do Silly dostává nová škola mahájánového buddhismu, škola sŏn (선), která se bude těšit oblibě i v Korju.^{41,42} Počáteční období sjednoceného státu bylo ve znamení rozvoje, ale zhruba od poloviny 8. století docházelo k nepokojům ve společnosti. Vzrůstající moc místních velmožů oslabila centrální vládu na venkově, v důsledku toho opouštěli rolníci venkov a docházelo ke vzpourám. V první polovině 9. století se začínají objevovat místní mocenská centra.⁴³ Důležité osobnosti tohoto období byli regionální vůdci Kjŏn Hwŏn (견훤) a Kungje (궁예). Kjŏn Hwŏn vyhlásil

³⁷ BUNAEVA, Nataliia Andreevna a Aiuna Aleksandrovna ORSOEVA. Transformation of a female gender identity in South Korea, str. 1.

³⁸ Eckert, Carter J., *Dějiny Koreje*, str. 36.

³⁹ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 45.

⁴⁰ Irjŏn, Marek Zemánek, and Miriam Löwensteinová, *Samguk Jusa*, str. 17.

⁴¹ Bude představeno později.

⁴² Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 63.

⁴³ Irjŏn, Marek Zemánek, and Miriam Löwensteinová, *Samguk Jusa*, str. 17.

nový stát Pozdní Päkče (후백제) a Kungje Pozdní Kogurjō (후고구려)⁴⁴. Kungje byl později odstraněn a roku 918 byl místo něj dosazen Wang Kōn (왕건).⁴⁵

2.2.1. Postavení žen ve společnosti

Po sjednocení států Tří království došlo ke změnám v postavení žen ve společnosti. Panovníci usilovali o získání kontroly nad rozšířeným územím a udržení moci královského rodu prostřednictvím legitimních mužských nástupců. Nutnost panovníka zajistit pokračovatele rodu byla tak velká, že se král mohl rozvést, pokud královna neprodila syna. I když se buddhismus stal hlavním náboženstvím Sjednocené Silly, konfucianismus zde stále přetrvával v roli státní ideologie. Právě konfucianismus, jenž viděl muže jako nadřazeného ženě, mohl za změny postavení žen v rodině a ve společnosti. Ženy z vyšších vrstev se musely řídit konfuciánskými morálními zásadami známými jako *tři poslušnosti*. Podle nich musely ženy poslouchat své otce, manžely a syny. Změnou prošly i svatební zvyky. Po pádu *systemu kostí* na konci Silly začaly být běžné sňatky za účelem zlepšení postavení a svatební obřady se staly komplikovanějšími.⁴⁶

3. Království Korjō (고려)

Po neklidu na konci období Tří království se k moci dostal Wang Kōn, posmrtně král Tchädžo (태조왕, vl. 918-43). Wang Kōn měl v úmyslu navázat na tradice Kogurja a pojmenoval nově vzniklý stát Korjō (918-1392). Snažil se udržovat dobré vztahy s královstvím Silla, což mu mělo pomoci porazit svého nepřítele Kjōn Hwōna a zajistit, že se stane pokračovatelem tradic a moci Silly.⁴⁷

3.1. Náboženství

Korjō bylo nábožensky velmi tolerantní, setkávalo se zde tradiční korejské víry, buddhismus, konfucianismus, šamanismus a prvky taoismu. Konfucianismus byl využíván především pro řízení státu a upevnění morálky.⁴⁸ Dominantním náboženstvím byl buddhismus, ale při státních nebo kulturních obřadech probíhaly ceremonie nejen buddhistické, ale i

⁴⁴ Pozdní Päkče vzniklo roku 892 a Pozdní Kogurjō roku 901.

⁴⁵ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 73.

⁴⁶ Connor, Mary E., *Asia In Focus*, str. 196.

⁴⁷ Eckert, Carter J., *Dějiny Koreje*, str. 53.

⁴⁸ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 92.

taoistické a konfuciánské.⁴⁹ Kromě doktrinální školy byla populární škola sŏn, která zažila největší rozmach v období vlády vojenských úředníků (1170-1270).⁵⁰ Mezi prostým lidem byl hojně praktikovaný šamanismus. Lidmi z vyšších společenských vrstev byly šamanistické rituály považovány za vulgární.⁵¹ Když se Korjŏ nacházelo pod nadvládou Mongolů⁵², mnoho učenců odcházelo do jüanské Číny skládat úřednické zkoušky, kde se setkali s myšlenkami neokonfucianismu, nově nabyté znalosti pak chtěli využít k obnově korejského státu a společnosti. V čele státu měla stát elita, přičemž uplatnění pravidel a modelů z klasické čínské literatury⁵³, doplněné o neokonfuciánské komentáře, měly později zajistit stabilitu nadcházející dynastie.⁵⁴

3.2. Manželství, dědictví a rozvody

Elitní rody posilovaly svoji moc pomocí sňatků se silnějšími rodinami. V Korju byly dva nejvlivnější rody, kterým se podařilo dostat k moci díky sňatku s členy královské rodiny, rod Kim z Ansanu a I z Indžu. To vedlo ke vzniku společnosti založené na nových dědičných vysoce postavených rodech, jež ovlivňovaly politickou situaci státu.⁵⁵

Dědické právo v Korju rozdělovalo majetek rovným dílem mezi ženskou a mužskou potomku. Dědičné úřednické pozice dědil syn, při absenci mužského potomka pak úřad mohl zdědit synovec, zeť nebo adoptovaný syn. Rodinní příslušníci si byli blízcí a docházelo mezi nimi i k sňatkům. Především u členů královské rodiny a aristokracie nebylo neobvyklé, že mezi sebou uzavírali sňatek bratranec se sestřenicí nebo dokonce sourozenci sdílející stejného otce. Tato tradice byla typická pro počáteční období Korja, později se využívaly sňatky mezi členy různých rodů k zajištění vysokého postavení ve společnosti.⁵⁶ V počátcích dynastie se přejímaly některé tchangské zákony a zároveň bylo usilováno o

⁴⁹ Park, Jong-ki, and Chonggi Pak. 2017. "The Characteristics And Origins Of Koryŏ's Pluralist Society". *Korean Studies*, vol. 41. University of Hawai'i Press. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/44508445>, str. 202-203.

⁵⁰ Vermeersch, Sem. 2008. *The Power Of The Buddhas: The Politics Of Buddhism During The Koryŏ Dynasty (918–1392)*. Cambridge (Massachusetts) and London: Cambridge University Press, str. 122.

⁵¹ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 93-94.

⁵² V období mezi lety 1270-1392.

⁵³ *Obřady Čou Čou-li* (주례) a *Kniha obřadů Li-ti* (예기).

⁵⁴ Deuchler, Martina, "The Impact Of Confucianism On The Korean Kinship System", str. 9-10.

⁵⁵ Eckert, Carter J., *Dějiny Koreje*, str. 57.

⁵⁶ Deuchler, Martina. 2021. "The Impact Of Confucianism On The Korean Kinship System: A Reconsideration". In *Journal Of Confucian Philosophy And Culture*, vol. 36. doi:10.22916/jcpc.2021..36.5, str. 6-8.

větší prosazení konfuciánských hodnot o státu a společnosti.⁵⁷ Roku 1058⁵⁸ byl přijat regulační zákon, který zakazoval sňatky s příbuznými z otcovy strany.⁵⁹ V rámci manželství se v Korju provozoval svatební zvyk objevující se již za Kogurja. V Korju se mu říkalo *solsödže* (솔서제) nebo *sörjubuga* (서류부가).⁶⁰ Zvyk spočíval v tom, že svatební obřad proběhl v domě nevěsty, kde spolu pak manželé žili a vychovávali své potomky, později se manželský pár vrátil zpět do rodného domu manžela. Díky stejným dědickým právům držela žena vlastní majetek a měla relativně dobré společenské postavení.⁶¹

V Korju docházelo jak k nuceným rozvodům⁶², tak k rozvodům, s nimiž souhlasil manžel i manželka. Rozvody byly mj. ovlivňovány zákony pocházející z čínské dynastie Tchang. Tchangské zákony obsahovaly sedm důvodů pro rozvod⁶³ a tři příčiny, proč k rozvodu dojít nesmělo⁶⁴, ty se ale v Korju plně neujaly, protože zde nebyl konfucianismus plně zakořeněn, avšak do jisté míry se využívaly. Společenské a kulturní aspekty Korja se lišily od těch existujících v čínské dynastii, proto by tam implementace tchangských zákonů nefungovala. V Korju byly běžné rozvody z ekonomických, politických nebo rodinných důvodů. Požádat o rozvod bylo možné se schválením rodičů, navíc musel mít muž pro rozvod řádný důvod. Pokud muž nesplnil tyto podmínky a svoji ženu opustil, byl potrestán.⁶⁵

⁵⁷ Deuchler, Martina. 1992. *The Confucian Transformation Of Korea: Study Of Society And Ideology*. Cambridge (Massachusetts) and London: Council on East Asian Studies, Harvard University, str. 62.

⁵⁸ Za vlády krále Mundžonga (문종왕, vl. 1046-83), který zákon vydal na popud svých synů.

⁵⁹ Deuchler, Martina, *The Confucian Transformation Of Korea*, str. 62.

⁶⁰ Pak, Čäu. 2018. “Korjösida ihonüi sajuwa söngnib čogön” [고려시대 이혼의 사유와 성립 조건]. Reasons and conditions for divorce in Goryeo Dynasty. In *Journal of Korean Medieval History*, vol. 55. doi:10.35863/JKMH.55.12, str. 473.

⁶¹ Deuchler, Martina, “The Impact Of Confucianism On The Korean Kinship System”, str. 8.

⁶² Stát požadoval rozvod páru, pokud se jeden z nich dopustil trestného činu, například zranil člena rodiny svého protějšku nebo v případě, že se muž dopustil nevěry se svojí tchyní. Pak, Čäu, “Korjösida ihonüi sajuwa söngnib čogön” [고려시대 이혼의 사유와 성립 조건]. Reasons and conditions for divorce in Goryeo Dynasty, str. 461.

⁶³ Žena nebyla schopná porodit mužského potomka, dopustila-li se nevěry nebo krádeže, dobře se nestarala o rodiče manžela, byla příliš hovorná nebo žárlivá nebo ji postihla nevléčitelná choroba.

⁶⁴ Žena držela předepsaný smutek za rodiče manžela, sňatkem přinesla bohatství nebo neměla rodinu, ke které by se po rozvodu mohla vrátit.

⁶⁵ Pak, Čäu, “Korjösida ihonüi sajuwa söngnib čogön” [고려시대 이혼의 사유와 성립 조건]. Reasons and conditions for divorce in Goryeo Dynasty, str. 453-487.

3.3. Situace v Číně a pád království Korjŏ

Konec mongolské nadvlády nad Korjem bylo ovlivněno situací v Číně, kde vznikly skupiny rebelů, jejichž záměrem bylo vymanit Čínu z vlivu Mongolů. V čele jedné z takových skupin byl bývalým mnich Ču Jüan-čang, jehož oddílům se podařilo vyhnat Mongoly zpět do jejich původní vlasti. Čína byla následně sjednocena pod dynastií Ming a mongolská dynastie byla oslabena. Toho v Korju využil král Kongmin (공민왕, vl. 1351-74), jenž roku 1356 zničil promongolskou frakci a zavedl promingskou politiku. Kongmin byl mingskou dynastií uznán za krále, načež byl obnoven tributární vztah s Čínou. Ovšem boje mezi Mongoly a mingskou dynastií pokračovaly v Mandžusku. Ve vřavě těchto nepokojů se objevila i armáda Rudých turbanů⁶⁶, jež dvakrát napadla Korjŏ. Po Kongminově smrti roku 1374 nastoupil na trůn jeho syn, avšak moc držel v rukou I Inim (이인임)⁶⁷, ten se pokusil o nastolení dobrých vztahů s mongolskou dynastií. To se nepodařilo, jelikož Mongolové chtěli, aby jim Korjŏ pomohlo při napadení mingské Číny. Ani vztahy s dynastií Ming se neubíraly dobrým směrem, když si nová dynastie začala budovat na severu Korejského poloostrova pevnost a velitelství. Mezitím bylo Korjŏ rozpolcené mezi dvě frakce – projüanskou a promingskou. I Inimova frakce byla vyhnána Čchö Jöngem (최영), který se stal vojenským velitelem a spolu s králem U (우왕, vl. 1374-88)⁶⁸ nařídil výpad do mingské Číny. Součástí výpravy byl i I Sönggje (이성계), který ale odmítl zaútočit na Ming, vrátil se do Korja, kde provedl státní převrat a chopil se moci. I Sönggje vládl jako král Tchädžo (태조왕, vl. 1392-98) a nový stát pojmenoval Čosön, někdy je také označován jako dynastie I po svém zakladateli.⁶⁹

4. Rané období království Čosön

Za rané období království Čosön považujeme dobu od jeho vzniku do roku 1598, kdy v Koreji končí tzv. Imdžinská válka s Japonskem.⁷⁰ Zakladatelem je již zmíněný I Sönggje, který ihned po uchopení moci zavedl pozemkovou reformu a následně vznikly nové po-

⁶⁶66 turbany byla armáda rebelů z Číny, jejíž jednotky podnikly dva výpady do Koreje v letech 1359 a 1361. Jejich vpády trvaly krátce, ale na určitou dobu se jim podařilo obsadit hlavní město Käsöng. I Sönggje pomohl odrazit jejich útoky, čímž vylepšil svoji pověst. Pratt, Keith, and Richard Rutt. 2013. *Korea: A Historical And Cultural Dictionary*. 2nd ed.. New York: Routledge, str. 379.

⁶⁷67 Stál v čele jednoho z předních klanů.

⁶⁸68 Syn krále Kongmina.

⁶⁹69 Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 118-119.

⁷⁰70 Chong, Byong-Wuk, Peter H. Lee, and Du-Hwan Kwon. "Korean Literature." Online. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/art/Korean-literature>.

zemkové registry. Majetek buddhistických chrámů byl rozdělen mezi jeho podporovatele. Hlavním městem se stal Hansŏng (한성, dnešní Sŏul). Panovník měl velkou podporu z řad literátů. Tato nová skupina úředníků vznikla v období pozdního Korja a zasloužila se o to, že I Sŏnggje mohl usednout na trůn bez větších potíží. Literáti tvořili stěžejní část spolnosti, jelikož patřili do třídy *jangbanů*, kteří zastávali civilní nebo vojenské úřady. Z počátku pomáhali řídit stát, za což byli štědře odměněni. Na jejich důležitost poukazuje i to, že byli nazýváni „zasloužilými o založení dynastie“.⁷¹⁷² Nástup nové dynastie podpořil také zavedením Nebeského mandátu,⁷³ neboť vláda v posledních letech Korja byla viděna jako panování nemorálních úředníků a loutkových králů.⁷⁴ Za vlády krále Tchädžonga (태종, vl. 1400-1418) byla provedena administrativní reforma, kdy bylo vybudováno šest ministerstev podle čínského vzoru. Završením vládní reformy bylo vydání Státního zákoníku (kor. *Kjŏngguktädžŏn*, 경국대전) roku 1485, který upřesňoval funkce a povinnosti jednotlivých úřadů.⁷⁵

4.1. Vzrůst vlivu neokonfucianismu

Ještě před založením království Čosŏn na Korejský poloostrov začal pronikat nový směr konfuciánského učení. Konfucianismus byl na území Koreje znám již v období Tří království. V 11. a 12. století v Číně vznikla nová interpretace konfucianismu, která se označuje jako neokonfucianismus. Konfuciánští učenci se inspirovali buddhismem a v menší míře taoismem a jejich práce se soustředila například do díla učence jménem Ču Si (1130-1200), jeho a další díla se stala neokonfuciánským kánonem pro další generace. Tento nový proud konfucianismu byl podporován i mongolskou dynastií Jüan, které sloužil jako nástroj při správě rozlehlé mongolské říše. Když byla Korea pod nadvládou Mongolů (1270-1356), snažili se korejští učenci propagovat myšlenky neokonfucianismu na Korejském poloostrově. Na konci 14. století byl některými korejskými učenci neokonfucianismus viděn jako cesta ke zdokonalení společnosti. Mezi jejich představy patřilo: panovník by měl být

⁷¹ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 131.

⁷² Tamtéž, str. 131-133.

⁷³ Panovník musel mít takové přednosti a morálku, aby zachoval rovnováhu mezi Nebem a Zemí, naopak jejím porušením by docházelo ke kalamitám a neklidu mezi obyvatelstvem.

⁷⁴ Łukaczyński, Jakub. 2016. "Korean Legal Thought Under Yi Dynasty As A Reflection Of Confucian Worldview Adopted In Early Joseon Period: Chinese Influence, Korean Ideology." *Gdansk East Asian Studies*, vol. 9. doi:https://doi.org/10.4467/23538724GS.16.010.5013, 144-145.

⁷⁵ Łukaczyński, Jakub, "Korean Legal Thought Under Yi Dynasty As A Reflection Of Confucian Worldview Adopted In Early Joseon Period", str. 146.

morálním příkladem pro společnost, společnost by měli řídit ti, již oplývají ctností, vliv buddhismu a jiných myšlenkových škol by měl být odstraněn a v neposlední řadě by se měly přetvořit státní instituce a rodinné zvyky v obraz konfucianismu.⁷⁶

Pro stoupence neokonfucianismu byl vznik nové dynastie šancí, jak vytvořit novou vládu a jejím prostřednictvím nastolit harmonickou společnost. Neokonfucianismus byl přijat jako státní ideologie, ale ne hned v počátcích dynastie. Mnoho neokonfuciánských učenců kritizovalo buddhismus kvůli výdajům na vedení chrámů a pořádání rituálů, buddhistické chrámy navíc vlastnily velké pozemky. Buddhističtí mniši byli zase odsuzováni za jejich angažovanost v politice a uvolněnou morálku, navíc jejich tradice celibátu ohrožovala rodinu.

I Sönggje ale nezastával radikální myšlenky učenců, kteří byli v této době v menšině, neomezoval ostatní náboženství a nechal probíhat všechny náboženské obřady pocházející z Korja. Jeho syn, král Tchädžong, ale uskutečnil kroky proti buddhismu, nechal zavřít chrámy a znárodňoval jejich půdu. Na druhou stranu si zval buddhistické rádce a nechal mnichy a šamany provádět obřady na přivolání deště. Podporovateli buddhismu byla i nadále královská rodina nebo další panovník, král Sedžo (세조왕, vl. 1455-68). Avšak počátek 16. století přinesl konec nekonfuciánským obřadům.⁷⁷

4.2. Postavení žen

Vytvoření patriarchální společnosti se odrazilo na postavení žen v rámci společnosti i rodiny. Jejich role ve společnosti se měnila v závislosti na změnách v oblasti manželských tradic, dědictví a s tím spojenými obřady k uctění předků, jimiž se budeme dále zabývat. Tyto změny neproběhly náhle, ale byly výsledkem přeměny společnosti a rodiny podle nekonfuciánských představ.

Jelikož muži mohli mít víc než jednu manželku, kdežto dědic v hlavní linii mohl být jen jeden, byl roku 1413 přijat zákon, který dělil manželky na hlavní a vedlejší.⁷⁸ Potomci hlavní manželky se těšili lepšímu společenskému postavení, hlavně pak nejstarší syn, který měl dědit majetek po otci. Zákon nebyl společností přijat ihned, jelikož příliš zasahoval do rodinných vztahů. V pozdější době si muži jako vedlejší manželky brali ženy nižšího postavení, což se odráželo v postavení jejich potomků. Dědictví potomků vedlejší manželky bylo nižší, jelikož už plně nepatřili do otcovy dědičné linie, nemohli se účastnit rituá-

⁷⁶ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 122-124.

⁷⁷ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 131-135.

⁷⁸ Někdy nazývány konkubíny.

lů, navíc jim byla odepřena možnost skládat úřednické zkoušky. Hlavní manželka měla kontrolu nad celou domácností, zatímco od vedlejší manželky a jejích potomků byla vyžadována naprostá poslušnost.⁷⁹ Postavení vedlejší ženy záviselo na vztahu mezi otcem a synem, na společenském statusu a v neposlední řadě na pověsti rodiny.⁸⁰ Rozdíl mezi hlavní a vedlejší ženou byl znát i po jejich smrti. Hlavní žena byla po určitou dobu oplakávána⁸¹ a do svatyně byla nainstalována její duchovní deska, vedlejší manželka tyto výsady neměla.⁸²

Za krále Sedžonga (세종왕, vl. 1418-50) bylo ženám z třídy *jangbanů* zakázáno navštěvovat kláštery, naopak mnichům bylo zakázáno navštěvovat obydlí ovdovělé ženy. V této době byl vydán zákon *näöböp* (내외법), jehož nařízení zakazovala přímý kontakt mezi mužem a ženou. Domy byly rozděleny na část obývanou ženami (kor. *ančchä*, 안채) a část patřící mužům (kor. *sarangčchä*, 사랑채). Zákon upravoval i vystupování žen na veřejnosti, všechny ženy, kromě žen z nejnižší třídy si musely před odchodem z domu zahalovat obličej. Jako další byl zkompletován zákoník *Kjöngdžäjugjön* (경재육연), jenž zakazoval ženám z řad *jangbanů* kontakt s ostatními rodinnými příslušníky.⁸³ Další regulace postihly ženy za krále Söngdžonga (성종왕, vl. 1469-95), kdy byl vytvořen již zmiňovaný *Kjöngguktädžön*. *Jangbanským* ženám bylo zakázáno navštěvovat festivaly nebo vést rituální obřady pod výhrůžkou trestu. V 16. století získal na oblibě soubor neokonfuciánských hodnot a morálky *Sohak* (소학). “Sohak zdůraznil přirozený řád obecných vztahů mezi pohlavími prohlášením, že stejně jako by věrný poddaný neměl uctívat dva krále, ctnostná žena by měla poslouchat jen jednoho manžela.”⁸⁴ Kromě zákonů byly vydávány knihy o správné etiketě žen, členové třídy *jangbanů* vydávali návody, jak si uchovat cudnost nebo jak být dobrou ženou či snachou.⁸⁵

⁷⁹ Martina Deuchler, *The Impact Of Confucianism On The Korean Kinship System*, str. 13-14.

⁸⁰ Jung, Geung Sik. 2013. “The Codifications And Legal Institutions Of The Joseon Dynasty.” In *Journal Of Korean Law*, 175-212. doi:10.23110/jkl.2013.13.1.005, str. 198.

⁸¹ Po dobu tří let. Deuchler, Martina, *The Confucian Transformation Of Korea*, str. 187.

⁸² Deuchler, Martina, *The Impact Of Confucianism On The Korean Kinship System*, str. 14.

⁸³ Jednalo se o rodiče, sourozence a ostatní příbuzné do třetího kolene.

⁸⁴ Hee-sook Han, *Women’s Life During The Chosön Dynasty*, str. 117.

⁸⁵ Tamtéž, str. 115-118.

Výuka žen se skládala z dovedností pro vedení domácnosti, z pravidel, která řídila vztahy ženy s otcem, manželem a synem (kor. *samdžongdžido* 삼중지도).⁸⁶ Dále měly ženy oplývat čtyřmi ctnostmi: cudnost (kor. *pudŏk*, 부덕), správné vyjadřování (kor. *puŏn*, 부언), příjemný vzhled a dobré vystupování (kor. *pujong*, 부용) a dovednosti pro domácnost (kor. *pugong*, 부공).⁸⁷ Jejich výuka měla za cíl vychovat z nich ženy konfuciánské morálky. Jedním z důvodů, proč se ženy nechaly ovládat státem zavedenou morálkou bylo, že za dodržení ctností jim byly poskytnuty různé výhody. Ženy ze třídy *jangbanů* mohly zvýšit prestiž své rodiny, žena prostého původu mohla osvobodit rodinu od roboty a ženy nízkého postavení si mohly zlepšit svůj společenský status a stát se součástí běžného lidu.⁸⁸

4.3. Manželství

Manželství bylo vnímáno jako spojení dvou rodin, které chtěly sňatkem zlepšit své společenské postavení. Za krále Sedžonga začal být rozlišován nejnižší věk, kdy mohlo ke sňatku dojít. Nejnižší věk byl stanoven podle čínského zákoníku *Ču-c' Tia-li*, jenž stanovil věk pro uzavření sňatku – pro ženy mezi 14 až 20 lety a pro muže mezi 16 až 30 lety. Uzákoněný nejnižší věk pro vstup do manželství byl postupem času několikrát změněn až se ustálilo, že ženy mohly do manželství vstoupit od 14 let a muži od věku 15 let.⁸⁹

Tradičně se svatební ceremonie pořádaly v domě rodičů nevěsty a podle tradice *solsŏhon* tam měl pár po určitou dobu bydlet a vychovávat své potomky, to se ale neshodovalo se snahami státu o vybudování patrilineární společnosti. Proto byl zaveden nový systém zvaný *čchinjŏng* (친영제). Poprvé byl nový způsob uplatněn při svatbách dcer krále Sedžonga Suksin (숙신) a Junbjŏng (윤병), jejichž příkladu měli následovat lidé z třídy *jangbanů*. Pro čosŏnskou společnost bylo ale těžké opustit staré zvyklosti. Za krále Mjŏngdžonga (명종왕, vl. 1545-67) se ujal systém *semi-čchinjŏng*.⁹⁰ Ten spočíval v tom, že po svatebním obřadu v domě nevěsty pár odcestoval do domu ženicha, kde proběhl ob-

⁸⁶ Han, Hee-sook, "Women's Life During The Chosŏn Dynasty", str. 118.

⁸⁷ Van Dung, Vo. 2022. "The Theory Of The Four Virtues Of Confucius In The Pre-Qin Period." In *Synesis*, 207–220. Dostupné na: <https://seer.ucp.br/seer/index.php/synesis/article/view/2141>, str. 211-212.

⁸⁸ Han, Hee-sook, "Women's Life During The Chosŏn Dynasty", str. 118.

⁸⁹ Han, Hee-sook, "Women's Life During The Chosŏn Dynasty", str. 119-120.

⁹⁰ Han, Hee-sook, "Women's Life During The Chosŏn Dynasty", str. 120-121.

řad *čchinjŏng*, po němž se pár znovu vrátil do domu nevěsty. S postupem času se doba strávená v domě nevěsty zkracovala.⁹¹

Další sňatky vdov nebyly na počátku dynastie nijak omezovány. Až za krále Sŏngdžonga roku 1477 byly na sňatky vdov uvaleny restriktce. Sňatky ovdovělých žen nebyly zakázány, ale pokud se žena vdala více jak třikrát, nemohli být její potomci připuštěni k úřednickým zkouškám. Stát se také vymezoval v případě nevěry jednoho z manželů. Pokud byla manželovi vysokého postavení dokázána nevěra musel zaplatit nevelký poplatek. Naopak byla-li uznána vinnou žena jejím trestem bylo bití, snížení společenského postavení nebo těžké práce. Jména žen z třídy *jangbanů* byla navíc zapsána v registru *čanjŏan* (자녀안)⁹², čímž bylo zajištěno, že její potomci se nedostanou do civilních úřadů. Trest smrti si žena a její milenec vysloužili, pokud byli uznáni vinnými z vraždy jejího manžela. V případě že muž zavraždil svoji ženu nebo jejího milence, nebyl potrestán. Jestliže vyšla nevěra najevo až po vraždě manželky, byl jeho trest ve většině případů nízký.⁹³

4.4. Dědictví a obřady k uctění předků

V počátcích nové dynastie měli ženy i muži, podle tradice z Korja, stejná dědická práva. Nejčastěji se dědila půda a otroci.⁹⁴ Dědické právo bylo spjaté s právem vést duchovní obřady k uctění předků. Přednostně měli tyto obřady vést legitimní synové. Avšak realita byla jiná. Protože pokrevní vztahy byly důležité, tak i nelegitimní synové měli zpočátku přednost před těmi adoptovanými, navíc mohly obřady vést i ženy.⁹⁵

Změny dědictví v rodině byly také ovlivněny změnami manželských zvyklostí. S ujímáním tradice *semi-čchinjŏng*, která znamenala kratší čas strávený v domě nevěsty, docházelo i k oslabení vztahů v rodině ženy. Změna v nařízeních ohledně sídla manželů v důsledku způsobila to, že dcery a jejich potomci se už nemohly podílet na ceremoních k uctívání předků. Následně stát zavedl systém pro rozdělení dědictví mezi potomky. Nejprve bylo přenecháno vedení obřadů synům, což se později zúžilo jen na nejstaršího syna. Protože ale vykonávání těchto obřadů znamenalo velkou finanční zátěž, nejstarší syn na oplátku požadoval větší dědictví. Podle zákona měl syn vykonávající obřady dostat o pěti-

⁹¹ Jung, Geung Sik, "The Codifications And Legal Institutions Of The Joseon Dynasty", str. 194.

⁹² Kniha, kde byly zaznamenávány zločiny žen z třídy *jangbanů*.

⁹³ Han, Hee-sook, "Women's Life During The Chosŏn Dynasty", str. 121-123.

⁹⁴ Han, Hee-sook, "Women's Life During The Chosŏn Dynasty", str. 126-127.

⁹⁵ Jung, Geung Sik, "The Codifications And Legal Institutions Of The Joseon Dynasty", str. 196.

nu větší dědictví, kromě toho mu připadaly náhrady za vykonání obřadů k uctění předků (kor. *pongsadžo*, 봉사조) a národních hrdinů (kor. *pulčchönü*, 불천위). Pokud v rodině chyběl nejstarší syn, ať už legitimní nebo nelegitimní, řešením byla adopce, jež od poloviny 16. století získávala na oblibě. Kvůli zachování krevních pout a dědictví v rodině, mohl být adoptován jen syn z otcovy linie. Adoptovaný syn si byl ve všech aspektech roven s legitimním synem. K adopci bylo třeba svolení rodičů nebo rodinného staršího. I když byla povolena jen adopce dětí, docházelo i k případům, kdy osvojenec pocházel ze stejné generace jako adoptivní otec (kor. *čhajangdža*, 차양자). Když se adoptovanému synovi později narodil mužský potomek, byl rodinou adoptován a původní adopce byla zrušena. Dalším případem byla adopce syna ve věku vnoučete (kor. *päkkorjangdža*, 백골양자), přičemž byl formálně adoptován zesnulý otec dítěte. Na druhou stranu, obyčejné obyvatelstvo nebylo tak striktní v adopci synů jen z mužské linie, jelikož víc, než dědictví pro ně byla důležitá poctivá služba předkům.⁹⁶

5. Rozvody raného Čosönu

Rozvod v raném Čosönu byl složitým procesem, jenž odrážel společenské normy a hodnoty této doby. Manželství bylo považováno za vážnou věc a rozvody byly vnímány jako narušení společenského řádu a stability. Rozvod byl sice povolen, ale obecně se od něj odrazovalo, jelikož s sebou nesl společenské stigma, zejména pro ženy.⁹⁷

Mingský zákoník *Da Ming lü* (kor. *Tämjǒngnjul*, 대명률) byl Korejci převzat od stejnojmenné čínské dynastie a obsahoval důležité zákony, jež pomáhaly řídit společnost. Některé zákony se také týkaly práv žen nebo upravovaly dobu držení smutku po smrti rodičů.⁹⁸ Důležité je také to, že zákoník upravoval rozvodová řízení; stanovoval konkrétní důvody a podmínky rozvodu. Rozvodu se mohl dožadovat jen manžel. Sedm důvodů pro rozvod, známých jako *čhilgǒ* (칠거), zahrnovalo provinění, která byla považována za škodlivá pro harmonii a stabilitu rodiny. Tyto prohřešky zahrnovaly celou řadu chování, které porušovalo očekávání kladená na vdané ženy. Sedm důvodů pro rozvod obsahovalo: neschopnost porodit syna, nevěra, krádež, neúcta k rodičům manžela, přílišná hovornost, žárlivost nebo vážná choroba. Existovaly však také tři podmínky známé jako *sambulgǒ*

⁹⁶ Jung, Geung Sik, “The Codifications And Legal Institutions Of The Joseon Dynasty”, str. 195-200.

⁹⁷ Deuchler, Martina. 1992. *The Confucian Transformation Of Korea: Study Of Society And Ideology*. Cambridge (Massachusetts) and London: Council on East Asian Studies, Harvard University. str. 237.

⁹⁸ Deuchler, Martina. 1992. *The Confucian Transformation Of Korea: Study Of Society And Ideology*. Cambridge (Massachusetts) and London: Council on East Asian Studies, Harvard University. str. 121-122.

(삼불거), jež chránily ženu před rozvodem, i když se dopustila některého ze sedmi provinění. Tyto podmínky měly ženám zajistit určitou stabilitu a ochranu v rámci instituce manželství.⁹⁹

Rozvody v raném Čosŏnu nebyly určovány pouze zákony, ale i jinými faktory. Významnou roli hrál společenský tlak, vliv rodiny nebo konfuciánských zásad. Zejména rodiče manžela měli značný vliv na pokračování nebo rozpad manželství. Pokud upřednostňovali snachu a věřili v její vhodnost jako manželky, mohli nutit syna, aby zůstal ženatý, i když měl výhrady. Naopak, pokud byli se snachou nespokojeni, mohli syna povzbudit, aby požádal o rozvod. Rodinná dynamika a názory vlivných členů rodiny tedy mohly výrazně ovlivnit manželský pár.¹⁰⁰

Pro ženy usilující o rozvod byly možnosti omezenější. Rozvod mohly iniciovat ve výjimečných případech, například když byl manžel delší dobu nepřítomen nebo když manžel svoji ženu bil. Aby však mohl být rozvod povolen, musela být újma způsobená manželce značná a manžel musel s rozvodem souhlasit. Na druhou stranu, pokud žena manžela fyzicky napadla, rozvod byl povolen bez ohledu na závažnost jeho zranění. To odráželo společenské předsudky a nerovnost žen před zákonem. Vážné narušení vztahu manželů, například manželovo špatné zacházení s rodiči manželky nebo nevěra s tchyní, mohlo být rovněž důvodem k rozvodu. Poněkud riskantní způsob, jak manžela opustit, byl útěk, za nějž ženu čekal trest, a pokud se po útěku znovu provdala, hrozilo jí popravení.¹⁰¹

V počátcích dynastie nebylo zakázáno po rozvodu uzavřít další sňatek, avšak žena se mohla vdát až se její bývalý manžel znovu oženil. Kromě rozvodu mohl muž požádat o odloučení od manželky (kor. *sobak*, 소박), kdy spolu manželé bydleli, ale své životy vedli odděleně. Odloučení vycházelo z iniciativy manžela, přičemž k tomu nemusel mít žádný důvod.¹⁰² Avšak za vlády krále Sŏngdžonga (성종, vl. 1469-95) byl ustanoven zákon, jenž měl odradit ženy od dalších sňatků. Nařízení zabraňovalo potomkům žen, které se vdaly

⁹⁹ Shin, Michael D., ed. 2014. *Everyday Life In Joseon-Era Korea: Economy And Society*. Leiden: Brill. str. 193.

¹⁰⁰ Deuchler, Martina, *The Confucian Transformation Of Korea*, str. 275.

¹⁰¹ Shin, Michael D., *Everyday Life In Joseon-Era Korea*, str. 195-196.

¹⁰² Shin, Michael D., *Everyday Life In Joseon-Era Korea*, str. 194-196.

více než dvakrát, aby obsazovali vládní úřednické pozice. Později byl potrestán i ten, kdo si vzal rozvedenou ženu nebo osoby, jež k tomuto sňatku pomáhaly.¹⁰³

I když v Čosōnu existovaly zákony týkající se rozvodu nebylo jednoduché ho dosáhnout, stát chtěl chránit postavení hlavní manželky a manželství mohlo být ukončeno jen ze závažných důvodů. Mužům hrozil trest, pokud opustili svoji první manželku kvůli jiné ženě.^{104,105}

Zajímavé je, že zatímco v rámci *jangbanské* vrstvy podléhal rozvod přísným předpisům, prostý lid měl při žádosti o rozvod relativně větší svobodu. Jejich manželství byla méně svázána společenskými normami, což jim umožňovalo větší flexibilitu při rozvázání nešťastných svazků. Pokud byli jedinci z nižších společenských vrstev v manželství nešťastní, měli možnost iniciovat rozvod vzájemnou dohodou (kor. *sadžōng pchaūi*, 사정과의) nebo symbolickým odstřížením lemu partnerova oděvu (kor. *halgūp hjusō*, 할급휴서). Tyto metody poskytovaly prostým lidem přístupnější cestu k rozvodu a odrážely rozdíly v zodpovědnosti kladené společností na lid z různých vrstev společnosti.¹⁰⁶

5.1. Sedm důvodů pro rozvod

Jelikož narození syna bylo důležité jak pro pokračování rodu, tak pro vykonávání obřadů k uctění předků, absence mužského potomka, byla brána jako projev neúcty k předkům. A proto byla nemožnost počít syna jedním z důvodů pro rozvod. Pro výše zmíněné důvody bylo důležité početí syna, i když žena porodila dceru, mohla být manželem opuštěna.¹⁰⁷ V análech království Čosōn je zaznamenána paní Han (한), která byla ve věku 25 let opuštěna manželem, jelikož neporodila syna.¹⁰⁸

Nevěra byla častým důvodem k rozvodu. Ženy byly nabádány k počestnosti a věrnosti manželovi, protože byl kladen veliký důraz na udržení čisté pokrevní linie. Nevěrná žena mohla počít dítě cizího muže a tím linii pošpinit. Trest za nevěru se nevztahoval jen

¹⁰³ Hee-sook Han, *Women's Life During The Chosōn Dynasty*, str. 122.

¹⁰⁴ Odsouzeného čekal tělesný trest a v případě vysokého úředníka i ztráta pozice.

¹⁰⁵ Hee-sook Han, *Women's Life During The Chosōn Dynasty*, str. 125.

¹⁰⁶ Shin, Michael D., *Everyday Life In Joseon-Era Korea*, str. 195.

¹⁰⁷ Kim, Ůna. 2007. "Čosōnčōngi ihončedoūi tchūkčing" [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon. 23 (3). Wōngwang university: 67-92. doi:G704-001920.2007.23.3.008, str. 72-73.

¹⁰⁸ *Sedžōng sillok*, rok 2 (1420), měsíc 1, den 21, záznam 3.

na hlavní manželku, ale i na vedlejší ženu. Avšak je důležité poznamenat, že ne vždy existoval o ženině nevěře nějaký věrohodný důkaz, často záleželo na manželovi a jeho posouzení situace. V některých případech k nevěře ani nedošlo, ale manželovi se nelíbila blízkost manželky s jiným mužem.¹⁰⁹ V královských análech se píše o ženě jménem Seūngai (세은가이), která byla svému manželovi nevěrná a za svůj čin byla potrestána pověšením.¹¹⁰

Krádež jako jeden ze sedmi důvodů pro rozvod byl zároveň trestný čin, není tedy divu, že jeho spáchání mohlo přimět manžela k opuštění své ženy. V análech je zaznamenán případ ženy, která ukradla čchädan (채단)¹¹¹ jiné ženě a byla opuštěna svým manželem.¹¹²

Úcta k rodičům byla považována za povinnost a žena, jenž nectila rodiče manžela byla shledána nevhodnou pro svého muže. Jednota a soulad s rodinou manžela bylo důležité pro zachování patriarchálního systému rodiny. Zároveň mohla být neúcta a neposlušnost vůči rodičům manžela zdrojem budoucích problémů v rodině. V Čosönu nebyly rozlišovány nějaké stupně prohřešení vůči přáním rodičů manžela, ale rozvod byl schválen, pokud k nějakému došlo. Důležitou roli hráli i rodiče manžela a jejich vztah se snachou.¹¹³ V análech je případ ženy, která vzorně sloužila své tchýni, ta ale řekla svému synovi opak, načež svoji ženu opustil.¹¹⁴

Žárlivost byla dalším důvodem k rozvodu. Pokud manželka žárlila, když manžel projevil zájem o jinou ženu, mohlo to vést k narušení řádu domácnosti.¹¹⁵ Žárlivost, jež byla muži často uváděna jako důvod k rozvodu, se v Čosönu přisuzovala spíše ženám, často ve spojitosti s hlavní manželkou, která žárlila na vztah manžela a vedlejší manželky.

¹⁰⁹ Kim, Ůna, “Čosönčöngi ihončedoüi tchükčing” [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon, str. 73-74.

¹¹⁰ *Sedžong sillok*, rok 5 (1423), měsíc 4, den 3, záznam 6.

¹¹¹ Čchädan je dar, jenž posílá dům ženicha nevěstě před stavbou.

¹¹² Kim, Ůna, “Čosönčöngi ihončedoüi tchükčing” [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon, str. 75.

¹¹³ Kim, Ůna, “Čosönčöngi ihončedoüi tchükčing” [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon, str. 70-72.

¹¹⁴ *Sedžong sillok*, rok 5 (1423), měsíc 11, den 25, záznam 5.

¹¹⁵ Kim, Ůna, “Čosönčöngi ihončedoüi tchükčing” [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon, str. 76.

S tím bylo také spojené násilí vůči vedlejší ženě, kdy svoji vinu nesl i manžel jakožto osoba zodpovědná za harmonii v domácnosti. Žárlivost byla viděna jako neposlušnost vůči manželovi. Vztahy mezi mužem a jeho ženami byly zapsány v zákoníku, což mělo předejít žárlivosti mezi nimi. Avšak žárlivost ze strany mužů se netrestala, ale byli to oni, kteří byli zodpovědní za udržování harmonických vztahů mezi svými ženami. Ignorance napětí mezi ženami mohlo vyústit v násilí jedné ženy vůči té druhé.¹¹⁶ V análech je zaznamenán případ Kim Ŭmdžin (김음진), jež spolu se svojí dcerou zabila svého manžela, jelikož si chtěl do domu přivést další ženu.¹¹⁷

Přílišná hovornost manželky mohla být důvodem pro narušení harmonie v domácnosti, a proto byla jedním z důvodů pro opuštění manželky. Na druhou stranu byla hovornost jen lehkým prohřeškem v manželství. Ve většině případů byla udávána jako jeden z více důvodů pro rozvod než jen hovornost samotná.¹¹⁸

Vážná nemoc manželky byla brána jako důvod k rozvodu, protože neovlivňovala jen manžele ale celý rod. Její nemoc jí mohla bránit v početí a tím pádem by stejně, jako u prvního důvodu, chyběl dědic a neměl by, kdo vést obřady k uctění předků.¹¹⁹ V análech je případ manželky Kim Maŏna (김마연). Poté co vážně onemocněla, ji její manžel opustil, avšak její dcera se snažila najít lék na její nemoc.¹²⁰

Ve většině případů byly žádosti o rozvod z důvodů žárlivosti, nevléčitelné nemoci nebo upovídání zamítnuty, jelikož byly chápány jako dispozice ženy a věřilo se, že usmíření páru je možné. Opačně bylo nahlíženo na první čtyři důvody, jelikož zasahovaly do chodu rodiny a morálních zásad člověka. V těchto případech lze vidět rozpor mezi neokonfuciánskou ideologií a uplatňováním zákonů.¹²¹ Takový případ vyvstal za krále Sedžonga,

¹¹⁶ Kim, Jisoo M. 2017. "From Jealousy To Violence: Marriage, Family, And Confucian Patriarchy In Fifteenth-Century Korea." *Acta Koreana* vol. 20. Keimyung University. doi:10.18399/acta.2017.20.1.005, str. 92-94.

¹¹⁷ *Sedžong sillok*, rok 10 (1428), měsíc 11, den 23, záznam 3.

¹¹⁸ Kim, Ŭna, "Čosŏncŏngi ihončedoŭi tchŭkčing" [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon, str. 77.

¹¹⁹ Kim, Ŭna, "Čosŏncŏngi ihončedoŭi tchŭkčing" [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon, str. 75.

¹²⁰ *Sedžong Sillok*, rok 4 (1422), měsíc 6, den 27, záznam 2.

¹²¹ Deuchler, Martina, *The Confucian Transformation Of Korea*, str. 274.

kdy manžel vypudil svoji bezdětnou ženu a znovu se oženil, přičemž vyvstala stížnost, protože manželka držela tříletý smutek po smrti manželova otce. Nejprve úředníci chtěli, aby se manžel navrátil ke své první ženě, ale později od návrhu ustoupili a požadovali potrestání 90 ranami těžkou holí. Příčinou změny trestu bylo to, že manžel svoji první ženu opustil, protože mu neprodila syna, což bylo ale v rozporu se *sambulgŏ*, jelikož dodržela tříletý smutek po smrti jeho otce; nemít svého dědice je považováno za neuctivé vůči rodičům.¹²²

5.2. Tři podmínky pro zamítnutí rozvodu

Podle *sambulgŏ* k rozvodu nemohlo dojít, jestliže žena dodržela tříletý smutek za rodiče manžela, sňatkem přinesla bohatství nebo neměla rodinu, ke které by se po rozvodu mohla vrátit.¹²³ Tyto podmínky působily jako pojistky, které měly zabránit lehkovážným rozvodům a udržet sociální řád v čosŏnské společnosti. Tyto tři podmínky ženu chránily před rozvodem, i když se dopustila *čchilgŏ*, výjimku ale tvořila vážná nemoc manželky, nevěra nebo špatné chování k rodičům manžela. Nemoc mohla ženě bránit v početí, což by ohrozilo pokračování rodinné linie, nevěrná žena by naopak mohla počít, ale dítě jiného muže než svého manžela. Špatné chování k rodičům manžela bylo vnímáno jako neetické a zároveň by špatné vztahy v rodině narušily řád domácnosti.¹²⁴

5.3. Nucené rozvody (kor. ūidžŏl, 의절)

Pokud se jeden z manželů dopustil nějakého prohřešku byl jedinec potrestán a státem donucen k rozvodu bez ohledu na přání manželů nebo hlavy rodiny. Pokud pár nerespektoval nařízení státu, čekal jej trest.

Důvody pro nucený rozvod byly, když manželka urazí, napadne nebo zabije rodiče manžela nebo jiné členy rodiny. Rozvod byl vynucen, pokud manžel bil nebo zabil rodiče nebo jiného člena rodiny manželky nebo byl manželce nevěrný se svojí tchyní. Dalšími důvody pro nucený rozvod byly, když manžel zbil svoji ženu a způsobil jí vážná zranění, nutil ji k sexuálnímu styku s jiným mužem nebo ji učinil něčí milenkou. Pokud se rodina manželky či manžela podílela na vlastizradě, stát mohl manžele rozvést, například, když se rodina manželky zapojila do zrady, manžel mohl požádat o rozvod nebo byl státem donucen. Rozvody byly někdy nařízené i z politických důvodů. V případech, kdy manželova

¹²² *Sedžong sillok*, rok 7 (1425), měsíc 11, den 16, záznam 4.

¹²³ Shin, Michael D., *Everyday Life In Joseon-Era Korea*, str. 193-194.

¹²⁴ Shin, Michael D., *Everyday Life In Joseon-Era Korea*, str. 194.

rodina z politických důvodů ztratila svůj status, byla žena donucena k rozvodu, aby přešla ztrátě postavení.¹²⁵

5.4. Postavení rozvedených žen a vdov

Postavení rozvedených žen a vdov bylo v této době velmi těžké. Rozvedené ženy neměly moc možností, kam se po tom, co je opustil manžel uchýlit, buďto žily život v chudobě nebo některé z nich neviděly jiné východisko než spáchat sebevraždu. Ukončit život se většinou rozhodly ženy z *jangbanských* rodin.¹²⁶ To ukazuje, jak silný měl rozvod dopad na život žen a také to, jak malou měly podporu ve společnosti. Žena po rozvodu také ztratila jakákoliv práva na své potomky, jelikož ti zůstávali v péči manželovy rodiny. Ženy se sice mohly znovu vdát, ale kvůli dopadům, jež měly zákony proti opětovnému manželství na další generace, se od nich upouštělo.¹²⁷

Výhodné postavení ve společnosti neměly ani vdovy. Po smrti manžela se staly přítěží pro rodinu. Jejich postavení ve společnosti bylo nižší než neprovdaných starších dívek, jelikož ty měly ještě nějakou šanci najít si manžela.¹²⁸ Ženy, jež zůstaly po smrti manžela samotné, obdržely po jeho smrti určitou část pozemků, které manžel obdržel ke své hodnosti. Darování části půdy vdově mělo zajistit, že žena bude zabezpečená a zůstane věrná svému zesnulému manželovi. Avšak tato výhoda byla zrušena roku 1466. Pokud se vdova chtěla znovu vdát musela mít svolení od hlavy rodiny zesnulého manžela nebo od vlastních rodičů. Zároveň žena dalším sňatkem ztratila rodičovská práva na své potomky a nemohla si klást nárok na majetek prvního manžela.¹²⁹

Rodiny z prostého lidu a nízké vrstvy obyvatelstva někdy své vdovy provdaly za chudého muže, který potřeboval ženu, ale neměl peníze na svatbu. V některých případech i bez svolení samotné vdovy. Jelikož ženy nemohly vést domácnost vracely se po smrti manžela zpět k rodičům a staly se tak přítěží pro rodinu.¹³⁰

¹²⁵ Kim, Ůna, “Čosŏnčŏngi ihončedoŭi tchŭkčing” [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon, str. 80-83.

¹²⁶ Bakhtiyor kizi Nazarkulova, Nodira. 2020. “Peculiarities Of Family Law In The Choson Kingdom.” *Journal Of Central Asian Social Studies*, vol. 1. doi:10.37547/jcass/volume01issue01-a13. str. 121.

¹²⁷ Shin, Michael D., *Everyday Life In Joseon-Era Korea*, str. 195-196.

¹²⁸ Bakhtiyor kizi Nazarkulova, Nodira, “Peculiarities Of Family Law In The Choson Kingdom.”, str. 121.

¹²⁹ Deuchler, Martina, *The Confucian Transformation Of Korea*, str. 278-179.

¹³⁰ Seth, Michael J., *A Concise History Of Premodern Korea*, str. 170-171.

Závěr

Hlavním záměrem bakalářské práce bylo zpracovat téma rozvodů v prvních staletích království Čosŏn v souvislosti s náboženstvím a společností. V práci jsem se dále snažila přiblížit vývoj postavení korejských žen ve společnosti od doby nejstarších států po raný Čosŏn, čímž můžeme sledovat proměnu společnosti na Korejském poloostrově ve vztahu k ženám. Důležité pro moji práci bylo i pochopení vlivu náboženských systémů, které se objevovaly na Korejském poloostrově, neboť měly značný vliv na formování států a společnosti.

Postavení žen ve společnosti bylo výrazně ovlivněno vytvořením patriarchální společnosti, což vedlo ke změnám jejich role jak ve veřejném životě, tak v tom rodinném. Ženy přišly o právo vést obřady k uctění předků, za které převzal odpovědnost nejstarší syn. Ke změnám došlo i v případě manželských tradic, v jejichž důsledku se žena po svatbě odcizila své rodině. Žena začala být po svatbě považována za člena rodiny manžela. Roku 1413 byl vydán zákon, jenž rozdělával manželky na hlavní a vedlejší, přičemž hlavním úkolem hlavní manželky bylo zajištění mužského potomka, který měl zdědit majetek. Hlavní manželky měly také kontrolu nad domácností, zatímco od vedlejších manželek a jejich potomků se očekávala podřízenost. Stát postupně vydával omezení, která ženám z třídy *jangbanů* zakazovala účast na slavnostech nebo návštěvu klášterů. Manželství se stalo prostředkem pro zlepšení společenského postavení.

Rozvod v raném Čosŏnu byl složitý a regulovaný proces, jenž odrážel dobové společenské normy a hodnoty. Rozvody byly sice povoleny, ale obecně se od nich odrazovalo, jelikož byly vnímány jako narušitelé řádu a stability společnosti. Důležitou roli v rozhodování ohledně rozvodu hrál mingský zákoník *Da Ming lü*, jenž vymezoval konkrétní důvody a podmínky rozvodu. Rozvody nebyly ovlivňovány jen zákony, značný vliv mělo i působení společnosti, rodina a konfuciánské zásady.

O rozvod mohli žádat výhradně muži, kteří museli uvést důvody k ukončení manželství. Při žádosti o rozvod se opírali o některý ze sedmi důvodů známých jako *chilgŏ*, jež zahrnovaly chování považované za škodlivé pro rodinnou harmonii. Existovaly však tři podmínky, kterým se říká *sambulgŏ*, jež chránily ženy před rozvodem a poskytovaly jim určitou jistotu v rámci manželství. Angažovanost vlivných členů rodiny, zejména rodičů manžela, měly značný vliv na trvání či rozpad manželství. Pro ženy byly možnosti týkající se rozvodu značně omezené. Rozvod mohl být povolen pouze za výjimečných okolností a se souhlasem manžela. Pokud žena od muže utekla, čekal ji trest.

Rozvedené ženy a vdovy čelily náročným životním podmínkám, často žily v chudobě nebo se uchýlily k drastickým rozhodnutím, jako je sebevražda. Rozvedené ženy ztratily práva na své děti, zatímco vdovy se staly břemenem pro své rodiny a měly omezené vyhlídky na další sňatek. Podpora rozvedených žen a vdov byla minimální, navíc čelily odmítnutí společností.

Při psaní této práce bylo velmi zajímavé pozorovat změny, které nastaly v Čosönské společnosti v důsledku osvojení konfuciánských hodnot a morálních zásad, jež ovlivňují korejskou společnost dodnes. Došla jsem také ke zjištění, že rozvody v raném období království Čosön byly mnohem komplikovanější záležitostí, než jsem si myslela, a ne vždy bylo rozvodu dosaženo. Rozvedené ženy musely čelit kritice ze strany společnosti, byly kladeny vysoké nároky na jejich vzhled, vystupování a charakter, přičemž jejich práva byla v rámci dynastie čím dál víc omezená. Celkově je to období, kdy začalo postavení žen ve společnosti postupně upadat a jejich role v rodině se změnila.

Bibliografie

- Seth, Michael J. 2016. *A Concise History Of Premodern Korea: From Antiquity Through The Nineteenth Century*. 2nd ed.. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Irjõn, Marek Zemánek, and Miriam Löwensteinová. 2012. *Samguk Jusa: Nepominuté Události Tří Království*. Praha: Lidové noviny.
- Connor, Mary E., ed. 2009. *Asia In Focus: The Koreas*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Noh, Taedon, and John Huston. 2014. *Korea's Ancient Koguryõ Kingdom: A Socio-Political History*. Leiden: Brill.
- Eckert, Carter J., Marta Bušková, Štěpánka Horáková, and Miriam Löwensteinová. 2009. *Dějiny Koreje*. 2. vyd.. Praha: Lidové noviny.
- Miller, Barbara Diane, ed. 1993. *Sex And Gender Hierarchies*. New York: Cambridge University Press.
- Werner, Karel. 2002. *Náboženské Tradice Asie: Od Indie Po Japonsko*. Brno: Masarykova univerzita.
- Pratt, Keith, and Richard Rutt. 2013. *Korea: A Historical And Cultural Dictionary*. 2nd ed.. New York: Routledge.
- Kang, Jae-eun, and Suzanne Lee. 2006. *The Land Of Scholars: Two Thousand Years Of Korean Confucianism*. Korea: Hangilsa Publishing.
- Deuchler, Martina. 1992. *The Confucian Transformation Of Korea: Study Of Society And Ideology*. Cambridge (Massachusetts) and London: Council on East Asian Studies, Harvard University.
- Deuchler, Martina. 2021. "The Impact Of Confucianism On The Korean Kinship System: A Reconsideration". In *Journal Of Confucian Philosophy And Culture*, 5-23. doi:10.22916/jcpc.2021..36.5.
- McBride II, Richard D. 2020. "Blaming The Victim: Reconsidering Queen Chinsõng And The Decline Of Silla". In *The Dongguk Historical Society*, 603-649. doi:10.22912/dgsh.2020..69.603.
- Jay, Jennifer W. 1996. "'Kingdoms Of Women" In Tang China". In *Journal Of The American Oriental Society*, 220-229. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/605697>
- Chung, Jae-yun. 2015. "Myrjõngwangbi čisõgũl tchonghãbon Pãkče jõsõngũi čiu" [무녕왕비 지식을 통해본 백제 여성의 지위]. A Study On The Women's Status In The Baekje Dynasty Through The Epigraph Of Queen Munyong. In *Historical Studies Of Ancient And Medieval China*, 397-429. doi: 10.15840/amch.2016..42.009.
- Park, Jong-ki, and Chonggi Pak. 2017. "The Characteristics And Origins Of Koryõ's Pluralist Society". In *Korean Studies*, 200-220. University of Hawai'i Press. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/44508445>.

Pak, Čäu. 2018. “Korjösidä ihonüi sajuwa söngrib čogön” [고려시대 이혼의 사유와 성립 조건]. Reasons and conditions for divorce in Goryeo Dynasty. In *Journal of Korean Medieval History*, 451-494. doi:10.35863/JKMH.55.12.

Han, Jonghwa. 2017. “Kodäsahöüi honingwa kanüme dahan čchöböl” [고대사회의 혼인과 간음에 대한 처벌]. Marriage and Punishment for Adultery in Ancient Korean History. In *Korean Association Of Women's History*, 119-138. doi:10.22511/women..27.201712.119.

Jung, Geung Sik. 2013. “The Codifications And Legal Institutions Of The Joseon Dynasty.” In *Journal Of Korean Law*, 175-212. doi:10.23110/jkl.2013.13.1.005.

Han, Hee-sook. 2004. “Women's Life During The Chosön Dynasty.” In *International Journal Of Korean History*, 113-160. doi:https://ijkh.khistory.org/upload/pdf/6_05.pdf.

Van Dung, Vo. 2022. “The Theory Of The Four Virtues Of Confucius In The Pre-Qin Period.” In *Synesis*, 207–220. Dostupné na:https://seer.ucp.br/seer/index.php/synesis/article/view/2141.

Kim, Jisoo M. 2017. “From Jealousy To Violence: Marriage, Family, And Confucian Patriarchy In Fifteenth-Century Korea.” *Acta Koreana* vol. 20. Keimyung University. doi:10.18399/acta.2017.20.1.005.

Kim, Ůna. 2007. “Čosönčöngi ihončedoüi tchükčing” [조선전기 이혼제도의 특징]. A Special feature of the Divorce System in the Early Joseon. 23 (3). Wöngwang university: 67-92. doi:G704-001920.2007.23.3.008.

Łukaczyński, Jakub. 2016. “Korean Legal Thought Under Yi Dynasty As A Reflection Of Confucian Worldview Adopted In Early Joseon Period: Chinese Influence, Korean Ideology.” *Gdansk East Asian Studies*, vol. 9. doi:https://doi.org/10.4467/23538724GS.16.010.5013.

Sedžong sillok, Čosön wangdžo sillok.

Dostupné z <http://sillok.history.go.kr/search/inspectionMonthList.do?id=kda>.

Chong, Byong-Wuk, Peter H. Lee, and Du-Hwan Kwon. “Korean Literature.” Online. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/art/Korean-literature>.

BUNAEVA, Nataliia Andreevna a Aiuna Aleksandrovna ORSOEVA. Transformation of a female gender identity in South Korea. *SHS Web of Conferences: 14th Session of Euro-Asian Law Congress “The value of law” 2021* [online]. 09.02.2022, (134), 1-8 [cit. 2023-05-18]. ISSN 2261-2424. Dostupné z: doi:10.1051/shsconf/202213400163